

СПЕЦИФІКА ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК ВИДУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття розглядає залежність перекладацької діяльності від історичних та суспільно-політичних умов, а також різні аспекти ролі перекладачів як в мирний, так і в воєнний час. Вона надає повне визначення поняття "військовий переклад" і виділяє його як специфічний вид міжкультурної комунікації, особливості якого стосуються військово-політичної, військово-технічної та військово-спеціальної сфер діяльності збройних сил. Дослідження також формулює вимоги до військового перекладача, як суб'єкта лінгвістичного-забезпечення війська з урахуванням його професійних компетенцій і моральних якостей. Стаття закликає до звернення уваги на ідеологічну складову перекладу та її роль у гібридних війнах, у яких інформація постає інструментом впливу на громадську думку.

Ключові слова: перекладацька діяльність, теорія військового перекладу, військовий перекладач, вимоги до військового перекладача, ідеологія перекладу

This article explores the dependence of translation activities on historical and socio-political conditions, as well as various aspects of the role of translators in both peacetime and wartime. It provides a comprehensive definition of the concept of "military translation" and distinguishes it as a specific type of intercultural communication, with its characteristics related to military-political, military-technical, and military-specialized areas of armed forces activities. The research also formulates the requirements for a military translator as a subject of linguistic support for the military, taking into account professional competence and moral qualities. The article emphasizes the ideological component of translation and its role in hybrid war, where information becomes a tool of influence on public opinion.

Key words: translation activity, theory of military translation, military translator, requirements for a military translator, ideology of translation.

Постановка проблеми. Сутність поняття «військового перекладу», як базової одиниці понятійно-категоріального апарату теорії військового перекладу, потребує аналізу, систематизації та уточнення через недостатність його наукового обґрунтування й термінологічного визначення. Теорія військового перекладу, як спеціальна теорія перекладознавства, що досліджує зміст і структуру практичної діяльності військового перекладача, розроблює й визначає організаційні, методологічні й лінгвопедагогічні основи й вимоги до формування його професійної компетентності й кваліфікації. Урахування специфіки службової діяльності необхідне для отримання поточних результатів навчання майбутніх фахівців із військового перекладу для подальшого вдосконалення державних стандартів вищої

освіти. Набуття останнім особливої актуальності в умовах повномасштабної війни російської федерації проти України пояснюється насиченістю інформаційного суспільства знаннями, вирішальним чинником управління суспільством, носіями й розповсюджувачами яких є засоби масової інформації, а також змінами політичних стратегій держав.

Аналіз досліджень і публікацій. Стаття спирається на публікації таких українських науковців, як Світлана Терехова [8] й Ілько Корунець [6], які займалися встановленням залежності змісту перекладацької діяльності від певних історичних і суспільно-політичних обставин, Віктор Балабін [2], [3], Максим Білан [4], Богдан Дзись [5], Павло Матюша [7], Олена Юндіна [10], Сергій Янчук [11], які займалися дослідженням окремих аспектів теорії військового перекладу й теоретичним обґрунтуванням поняття, завдань, функцій і вимог до військового перекладача.

Мета статті. Метою статті є визначення змісту перекладацької діяльності за різних історичних і соціально-політичних обставин, розкриття змісту й ознак поняття «військового перекладу», розкриття поняття, завдань і функцій службової діяльності й формування основних вимог до військового перекладача, ознайомлення з особливостями інформаційної війни в медіапросторі у контексті повномасштабної війни російської федерації проти України.

Виклад основного матеріалу. Існування перекладацької діяльності сягає своїм корінням сивої давнини, кожна історична доба якої характеризується зв'язком теоретичних і методологічних положень перекладацької діяльності зі світоглядними позиціями й методологією певних наук. На цих основоположних засадах виникла теорія перекладу. Функціонування розвиненого громадянського суспільства неможливо уявити без кваліфікованих перекладачів і здійснюваної ними діяльності [8].

Залежність перекладацької діяльності від певних історичних і суспільно-політичних обставин характеризується:

- виконанням перекладачем суто перекладацьких обов'язків у мирні часи, що зводяться до перекладу різножанрової літератури, письмового й усного перекладу документації та публіцистики, синхронного й послідовного перекладу під час участі у науковій конференції/конгресі/симпозіуму й різнорівневих зустрічах, праці у засобах масової інформації, методичної, наукової й навчальної робот, організаційної діяльності, виконання завдань у межах державного й міжнародного законодавств, роботи у міжнародних та урядових організаціях [8, с. 63–64];

- сполучанням перекладача з військовою працею у воєнні часи, що зводиться до перекладу інформаційних листівок, зведення та узагальнення свідчень і зізнань військовополонених і перебіжчиків, щоденного зведення повідомлень іноземних засобів масової інформації щодо проведення військових операцій, постійного перегляду й реферативного перекладу відомостей іноземних інформаційних агентцій про бойові дії, перекладу повідомлень про реакцію світової громадськості на порушення Женевських конвенцій, розшифрування й перекладу таємної ворожої

документації, запису й перекладу перехоплених розмов, перекладу умов щодо укладання й підписання мирної угоди [6, с. 46].

Проведене наукове дослідження проблематики військового перекладу уможливило формулювання повного визначення поняття «військового перекладу» відмінного від інших понять висвітленням якісних ознак, повноцінних компонентів цієї складної системи. Військовий переклад є спеціальним видом міжкультурної комунікації, здійснюваної за звичайних і екстремальних умов військової служби, що охоплює військово-політичну, військово-технічну й військово-спеціальну сфери діяльності збройних сил за мовним супроводом військового перекладача. [2, с. 12].

Дослідження проблематики військового перекладу створило засади для обґрунтування нових методологічних підходів підготовки військових перекладачів. За визначенням військовий перекладач є головним суб'єктом лінгвістичного-забезпечення війська, офіцером-філологом зі сформованими професійними компетенціями серед яких білінгвальні, міжкультурні, мовленнєво-розумові й психолінгвістичні, задля виконання міжкультурної (комунікативно-посередницької), воєнно-країнознавчої (інформаційно-аналітичної), військово-термінологічної (нормативно-кодифікуючої), лінгвопедагогічної (дидактично-діагностичної), лінгводослідницької (науково-пошукової), навчально-бойової та військово-адміністративної функцій [3, с. 13]. Формування спеціальних вимог до військового перекладача ґрунтується на загальних до його професійної компетентності, що передбачає володіння культурною, мовною, референційною, технічною, стилістичною й фонетичною компетенціями. [9, с. 232–236]. Узагальнені вимоги до військового перекладача зводяться до наявності високої морально-політичної свідомості й витримки, пильності й непримиренності до ворожої ідеології, безмежної відданості, усвідомлення свого громадянського обов'язку; наявності високої професійної підготовки, глибоких оперативно-тактичних і військово-технічних знань; наявності достатньої психологічної й гарної фізичної підготовки, володіння практичними навичками роботи з технічними засобами зв'язку; досконале знання рідної та іноземної мов, правильна, грамотна й швидка передача необхідної інформації; володіння військовою термінологією, обізнаність з військовою справою й особливостями організації армії, з її стратегією, оперативним мистецтвом і тактикою, озброєнням і бойовою технікою; опанування всіма видами письмового й усного перекладів.

Сьогоднішній швидкий, часом хаотичний темп обміну інформацією спричинює формування простору для фальсифікацій та маніпуляцій під час трансляції новин засобами масової інформації. Суперечлива роль перекладача пояснюється опрацюванням ідеологічно-забарвлених текстів, протилежних його власним поглядам. Український інформаційний фронт не менш важливий за військовий. Він потребує від перекладача новин обстоювання офіційної позиції своєї держави та об'єктивності й точності передавання інформації. Уважно проаналізувавши й вивчивши ідеологічну складову перекладу, автори, перекладачі й редактори ознайомлюються з

певними особливостями соціально-політичного дискурсу. Відійшовши від початкового значення, поняття «ідеологія перекладу» стає невіддільним складником гібридної війни, засобом підкорення не тільки територій, але й умів людей. [1]. Необхідним постає звільнення й убезпечення як земель, так і населення від ворожого панування.

Отже, понятійно-категоріальний апарат теорії військового перекладу неможливо уявити без поняття «військового перекладу», його основоположної одиниці. Розглянуте у статті визначення цього поняття раціонально (оптимально) стисле, представляє військовий переклад складною системою з її суттєвими якісними ознаками. В умовах повномасштабної війни важливим постає відбудування стратегії підготовки майбутніх фахівців з військового перекладу, професійна компетентність яких характеризується синтезом компетентностей офіцера й цивільного перекладача для успішного виконання завдань, передбачених лінгвістичним забезпеченням військ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алімпієв А. М., Певцов Г. В. Особливості гібридної війни РФ проти України. Досвід, що отриманий Повітряними Силами Збройних Сил України // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. 2017. № 2. С. 19–25.
2. Балабін В. В. Визначення поняття «військовий переклад» // Філологічні трактати. Т. 10, № 3. С. 7–14.
3. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу // Філологічні трактати. 2018. Т. 10, № 1. С. 7–18.
4. Білан М. Б. Лексико-семантичні проблеми військового перекладу. Київ : Логос, 2010. 244 с.
5. Дзісь Б. А. Лексико-стилістичні та граматичні особливості перекладу штабних документів бундесверу українською мовою : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2012. 18 с.
6. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2008. 512 с.
7. Матюша П. А. Франкомовні та румуномовні назви військових структур в українському перекладі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2008. 261 с.
8. Терехова С. І. Вступ до перекладознавства. (Сучасні проблеми і теорії. Діяльність перекладача. Основи техніки перекладу) : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2002. 163 с.
9. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 284 с.
10. Юндіна О. В. Теорія та практика військового перекладу в Україні // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Іноземна філологія. Київ, 2007. Вип. 41. С. 42–44.
11. Янчук С. Я. Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи // Мовні і концептуальні картини світу. 2013. Вип. 43. С. 328–335.

Науковий керівник кандидатка філологічних наук, доцентка Хан О.Г.